

วิธีปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practices)

ระบบคัดกรองความเสี่ยงสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์

โรงพยาบาลห้วยยอด จังหวัดตรัง และ โรงพยาบาลโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ความเป็นมาและความสำคัญของวิธีปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best practice)

เป้าหมายหนึ่งของสำนักทันตสาธารณสุขคือการขับเคลื่อนสังคมไทยไร้ฟันผุ โดยตั้งเป้าหมายให้ในปี 2569 ประชากรไทยจะต้องไร้ฟันผุ (cavity free) ตลอดช่วงชีวิต จากการสำรวจในปี 2560 พบเด็กอายุ 3 ปี มีฟันผุร้อยละ 52.9 และเด็กอายุ 5 ปี มีฟันผุร้อยละ 75.6 การลดฟันผุในช่วงเด็กปฐมวัยเพื่อเป้าหมายสังคมไทยไร้ฟันผุ จึงจำเป็นต้องขับเคลื่อนการดูแลสุขภาพช่องปากตั้งแต่ในช่วงหญิงตั้งครรภ์

หญิงตั้งครรภ์ที่มีฟันผุจะส่งต่อเชื้อก่อโรคฟันผุให้กับทารกผ่านทางน้ำลาย ทำให้มีความเสี่ยงในการเกิดฟันผุเพิ่มมากขึ้นถึง 5 เท่า นอกจากนี้หญิงตั้งครรภ์ยังจัดเป็นกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปากเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มประชากรทั่วไป โดยเฉพาะโรคฟันผุ เหงือกอักเสบและปริทันต์อักเสบ โรคในช่องปากเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต อีกทั้งผลลัพธ์ไม่พึงประสงค์ในระหว่างการตั้งครรภ์ เช่นภาวะคลอดก่อนกำหนด น้ำหนักแรกเกิดต่ำ ภาวะครรภ์เป็นพิษ มีความสัมพันธ์กับโรคปริทันต์อักเสบในหญิงตั้งครรภ์ ดังนั้น หญิงตั้งครรภ์ทุกคนควรได้รับการคัดกรองความเสี่ยงสุขภาพช่องปาก และได้รับคำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปากและบริการทางทันตกรรมที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ ตามความเสี่ยงตามความต้องการของแต่ละบุคคลเพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ทุกคนมีสุขภาพช่องปากที่ดีรวมถึงสุขภาพช่องปากทารกที่ดีในอนาคต

สภาพปัญหา

การเข้าถึงการตรวจฟันและบริการทางทันตกรรมในช่วงตั้งครรภ์จัดเป็นปัญหาทางด้านทันตสาธารณสุขที่พบได้ทั่วโลก พบว่าหญิงตั้งครรภ์ได้รับการตรวจฟันร้อยละ 57.88 (HDC วันที่ 7 กรกฎาคม 2562) และได้รับบริการทางทันตกรรมร้อยละ 47.43 ในขณะที่ความชุกของปัญหาสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ทั่วโลกพบได้ร้อยละ 30-100 ตัวชี้วัดคุณภาพของระบบสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ที่สำคัญตัวหนึ่งคือ การฝากครรภ์ก่อน 12 สัปดาห์ ข้อมูลจาก HDC ประเทศไทยมีอัตราการฝากครรภ์ก่อน 12 สัปดาห์ ร้อยละ 80.46 (ข้อมูลวันที่ 7 กรกฎาคม 2562) มีความใกล้เคียงกับประเทศที่เจริญแล้ว เช่น อเมริกาและอังกฤษ ร้อยละ 75 และ 86 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามอัตราการได้รับการตรวจฟันมีเพียง ร้อยละ 40 โดยประมาณของหญิงที่มาฝากครรภ์เท่านั้น แสดงถึงการมีช่องว่างในการให้บริการการฝากครรภ์ จากรายงานวิจัยผลการตรวจสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ของสำนักทันตสาธารณสุข พบว่ามีหญิงตั้งครรภ์จำนวนมากที่มีปัญหาสุขภาพช่องปาก โดยหญิงตั้งครรภ์ร้อยละ 90.3 มีฟันผุโดยค่าเฉลี่ยฟันผุถอนอุด 6.37 ซี่ต่อคน และร้อยละ 91.8 จำเป็นต้องได้รับการขูดหินน้ำลาย ดังนั้นจึงมีหญิงตั้งครรภ์ครึ่งหนึ่งโดยประมาณที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากและไม่ได้รับการดูแลรักษาทางทันตกรรม

โดยปัจจัยหลักที่ทำให้หญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดฉะเชิงเทราไม่เข้ารับบริการตรวจฟันและบริการทางทันตกรรมได้แก่ การไม่ตระหนักถึงผลกระทบของการมีสุขภาพช่องปากที่ไม่ดี ไม่ทราบว่าตนเองมีปัญหาสุขภาพช่องปากที่ควรได้รับการรักษา ไม่คิดว่าปัญหาในช่องปากที่มีจำเป็นต้องรักษาเร่งด่วน และความเชื่อที่ว่าไม่ควรรับการรักษาทางทันตกรรม ในขณะที่ปัจจัยด้านการให้บริการและค่าใช้จ่ายในการรักษาทางทันตกรรมกลับเป็นปัจจัยรองที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางทันตกรรมในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ดังกล่าว ดังนั้นการคัดกรองสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์จึงเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มความเข้าถึงในการรับบริการทางทันตกรรมผ่านการทำให้หญิงตั้งครรภ์ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพช่องปาก ทราบสภาวะช่องปากของตนเองและความจำเป็นเร่งด่วนในการเข้ารับการรักษาในแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับการตรวจช่องปาก ทราบสภาวะช่องปากของตนเอง
2. เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ได้นับการฝึกทักษะการแปรงฟัน การควบคุมคราบจุลินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ตระหนักถึงความสำคัญต่อการมีสุขภาพช่องปากที่ดีต่อคุณภาพการตั้งครรภ์และการลดความเสี่ยงในการเกิดฟันผุของทารกในอนาคต
4. เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับบริการทางทันตกรรมที่จำเป็น

เป้าหมาย

การคัดกรองความเสี่ยงสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ โดยเป็นการทำงานร่วมกันของบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลหญิงตั้งครรภ์ มีเป้าหมายในการสร้างความตระหนักของความสำเร็จของการมีสุขภาพช่องปากที่ดี โดยผ่านการคัดกรองความเสี่ยงสุขภาพช่องปากโดยพยาบาลในคลินิกฝากครรภ์ สูดิแพथย์ เป็นต้น รวมถึงการจัดระบบการให้บริการแก่หญิงตั้งครรภ์ที่สะดวก มีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มการเข้าถึงการตรวจฟันและบริการทางทันตกรรมในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ อีกทั้งปรับทัศนคติของแม่ให้เห็นความจำเป็นของการดูแลสุขภาพช่องปาก ลดการถ่ายทอดเชื้อโรคที่เป็นต้นเหตุฟันผุจากแม่สู่ลูกเพื่อสุขภาพช่องปากที่ดีของลูกต่อไป

1. ระบบคัดกรองความเสี่ยงสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ โรงพยาบาลห้วยยอด จังหวัดตรัง

โรงพยาบาลห้วยยอด ตั้งอยู่ที่อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เป็นโรงพยาบาลขนาด M2 เน้นการบริการระดับทุติยภูมิเป็นหลัก ให้การดูแลครอบคลุม 16 ตำบล มีทั้งหมด 21 รพ.สต. ซึ่งมีห้องให้บริการการรักษาทางทันตกรรม รวม 10 รพ.สต. โรงพยาบาลห้วยยอดมีทันตแพทย์ปฏิบัติงานทั้งสิ้น 13 คน โดยเป็นทันตแพทย์เฉพาะทาง 7 คน ทันตภิบาล 11 คน และ ผู้ช่วยทันตแพทย์ 17 คน

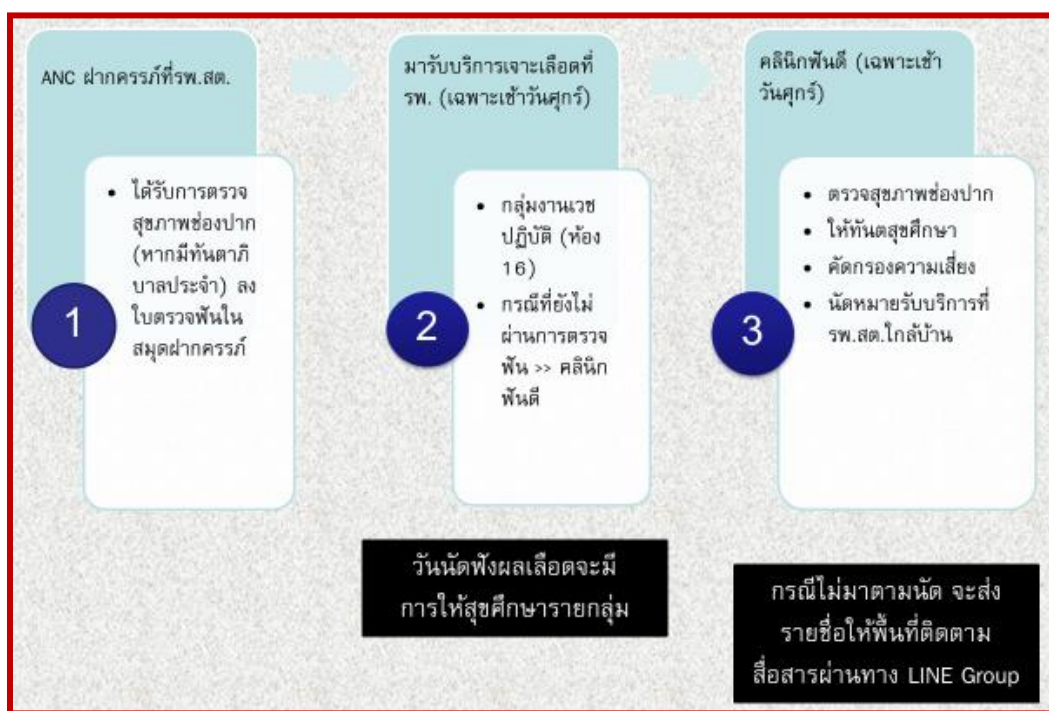
อำเภอห้วยยอดมีหญิงตั้งครรภ์ประมาณร้อยละ 13 ซึ่งมีจำนวนมากเป็นอันดับสามของจังหวัดตรัง หญิงตั้งครรภ์ในพื้นที่ได้รับการตรวจฟันร้อยละ 63 ในปี 2559 และเพิ่มเป็นร้อยละ 80 ในปี 2560 และหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการทางทันตกรรมร้อยละ 90 โดยประมาณ มีหญิงตั้งครรภ์เพียงร้อยละ 54 ที่ได้รับการฝึกแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติ และพบว่าหญิงตั้งครรภ์ถึงร้อยละ 78 ที่มีความเสี่ยงในการเกิดโรคในช่องปาก การคัดกรองความเสี่ยงโรคในช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ทำให้มีการจัดการที่เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย มีแนวทางที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน เป็นผลให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับการตรวจฟันและรับการรักษาทางทันตกรรมมากขึ้น

แนวทางการคัดกรองความเสี่ยงโรคฟันผุในหญิงตั้งครรภ์ของโรงพยาบาลห้วยยอด

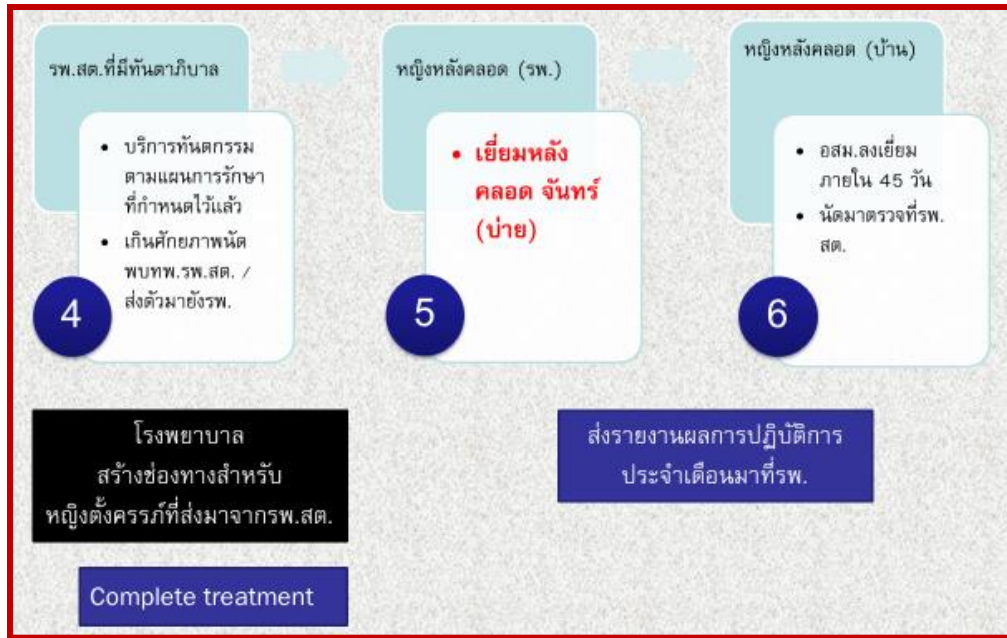
	กิจกรรมส่งเสริมป้องกันตามความเสี่ยง
ความเสี่ยงสูง <ul style="list-style-type: none"> - เคยอุดฟันมาน้อยกว่า 3 ปี - มี cavity เห็นชัดในช่องปาก, new caries - exposed root surface - มีหินปูนปานกลาง, มีหินปูนมาก - ทานอาหารจุบจิบ ทานตลอดเวลามากกว่า 3 ครั้ง/วัน - คราบจุลินทรีย์เยอะ - แปรงฟันไม่สม่ำเสมอ - หลุมร่องฟันลึก - คนจัดฟัน, ใส่ฟันปลอม 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพช่องปาก - ใช้น้ำยาอมบ้วนปากฟลูออไรด์ หรือ Chlorhexidine - ทาฟลูออไรด์วานิชที่มี root surface และ white spot - OHI เน้นแปรงฟันวันละ 2 ครั้ง เข้า-ก่อนนอน และการใช้ไหมขัดฟันวันละ 1 ครั้ง - เน้นการเลือกรับประทานอาหาร - นัดติดตามผลต่อเนื่องทุก 3 เดือน
ความเสี่ยงปานกลาง <ul style="list-style-type: none"> - เคยอุดฟันมาน้อยกว่า 3 ปี - มี arrested caries - มีหินปูนเล็กน้อย - มีการทานอาหารระหว่างมื้อบ่อย 1-2 ครั้ง/วัน - มีคราบจุลินทรีย์ปานกลาง - แปรงฟันไม่สม่ำเสมอ 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพช่องปาก - ใช้น้ำยาอมบ้วนปากฟลูออไรด์ - OHI เน้นแปรงฟันวันละ 2 ครั้ง เข้า-ก่อนนอน และการใช้ไหมขัดฟันวันละ 1 ครั้ง - เน้นการเลือกรับประทานอาหาร - นัดติดตามผลต่อเนื่องทุก 4-6 เดือน

ความเสี่ยงต่ำ	
<ul style="list-style-type: none"> - เคยอุดฟันมากกว่า ๓ ปี - ไม่มีฟันผุ - ไม่มีหินปูน - ไม่มีกรินอาหารจุบจิบ - แปรงฟันอย่างน้อย 2 ครั้ง/วัน สม่ำเสมอ - คราบจุลินทรีย์น้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพช่องปาก - นัดติดตามผลต่อเนื่องทุก 6-12 เดือน

ขั้นตอนการดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์โรงพยาบาลห้วยยอด

ที่มา : บริบทการให้บริการทันตกรรมในหญิงตั้งครรภ์เครือข่ายบริการสุขภาพ อ.ห้วยยอด จตรัง .
 ทพ.วรฤทธิ์ สฤษฏ์วานิช ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ

ภายหลังจากการดำเนินงานคัดกรองความเสี่ยงและให้ทันตกรรมส่งเสริมป้องกันพบว่า **ร้อยละกลุ่มความเสี่ยงสูงลดลง**

ร้อยละความเสี่ยงในการเกิดโรคฟันผุในหญิงตั้งครรภ์ก่อนและหลังคลอด

	2558		2559		2560		2561	
	ก่อนคลอด	หลังคลอด	ก่อนคลอด	หลังคลอด	ก่อนคลอด	หลังคลอด	ก่อนคลอด	หลังคลอด
เสี่ยงสูง	73	22	75	19	71	26	78	24
เสี่ยงปานกลาง	7	36	6	52	10	37	8	35
เสี่ยงต่ำ	1	24	4	18	6	23	5	21

*แสดงเป็นร้อยละของหญิงตั้งครรภ์ทั้งหมด มีบางส่วนที่ไม่ได้รับการประเมินความเสี่ยง จึงทำให้ร้อยละรวมกันไม่เท่ากับ 100

ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

1. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดูแลหญิงตั้งครรภ์อย่างต่อเนื่อง จนถึงหลังคลอด ในการดำเนินงานจำเป็นจะต้องใช้ความร่วมมือของทั้ง อสม. ซึ่งมีบทบาทในการค้นหาหญิงตั้งครรภ์รายใหม่และการติดตามให้มาทำการรักษาตามนัด พยาบาลกลุ่มงานเวชฯ ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ และมีบทบาทในการคัดกรองความเสี่ยง กระตุ้นให้หญิงตั้งครรภ์เห็นความสำคัญในการรักษา

2. การมีช่องทางเข้ารับบริการสำหรับหญิงตั้งครรภ์พิเศษ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่หญิงตั้งครรภ์ มีห้องสำหรับให้ทันตสุขศึกษา และมีเก้าอี้ทำฟันเฉพาะสำหรับงานส่งเสริมป้องกัน

3. การมีแผนการดำเนินงานร่วมกับฝ่ายท้องถิ่น ทำให้ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

4. Self care ของประชาชนในชุมชน มีการคัดกรองสุขภาพช่องปากปีละ 1 ครั้ง โดยอสม. แต่ละชุมชนมีการจัดรณรงค์การดูแลสุขภาพช่องปากประจำปี ในกลุ่มพิเศษเช่น หญิงตั้งครรภ์ คนพิการ ผู้ป่วยติดเตียง มีการติดตามโดยบุคลากรและมีแผนการดูแลสุขภาพช่องปากเฉพาะบุคคล

*****

2.ระบบคัดกรองความเสี่ยงสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ โรงพยาบาลโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงพยาบาลโพนทอง มีเป้าหมายในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการ และพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพช่องปากได้อย่างยั่งยืน มีการกำหนดและติดตามพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก อันพึงประสงค์ในแต่ละกลุ่มวัย ในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์มุ่งเน้นให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับบริการทางทันตกรรมทุกคน เพื่อลูกรอด แม่ปลอดภัย เด็กฉลาดแข็งแรง โดยกำหนดให้มีพฤติกรรมบริการบริโภคที่เหมาะสม การมีอนามัยช่องปากที่ดี ไม่สูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงมีความรอบรู้ทางด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์อย่างมีคุณภาพ

มาตรการสำคัญเพื่อการเพิ่มการเข้าถึงบริการทางทันตกรรมในหญิงตั้งครรภ์

1. การสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่าย
2. การจัดระบบบริการสุขภาพให้มีประสิทธิภาพ
3. การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ เครือข่ายและบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง

การสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

โรงพยาบาลโพนทองมีเครือข่ายภายนอกโรงพยาบาลที่เข้มแข็ง ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชี่ยวชาญสาขาทันตสุขภาพ (อสม.ท.) โครงการสายใยรักฟันดี ทีมหมอครอบครัวอันประกอบด้วย อสม. เจ้าหน้าที่ผู้ให้การดูแลในระดับปฐมภูมิ รวมถึง maternal and child health board (MCH Board) มีการทำกิจกรรมบูรณาการร่วมกันกับหลายหน่วยงานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ

เครือข่ายในโรงพยาบาล อันได้แก่ พยาบาลฝากครรภ์ พยาบาลห้องคลอดมีการประชุมวางแผนงานร่วมกัน และมีการทบทวนข้อมูลเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องเช่นความสำคัญของการดูแลสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ และผลกระทบการตั้งครรภ์เมื่อมีการติดเชื้อในช่องปาก เป็นต้น อีกทั้งมีแผนพัฒนาบุคลากรอย่างบูรณาการร่วมทุกสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

การจัดระบบบริการสุขภาพให้มีประสิทธิภาพ

เพิ่มช่องทางการเข้าถึงบริการทางทันตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่หญิงตั้งครรภ์ มีช่องทางการให้บริการครอบคลุมทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ ศูนย์ฟื้นฟูดูแลต่อเนื่อง คลินิกทันตกรรมของหญิงตั้งครรภ์แยกให้บริการติดกับแผนกฝากครรภ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และคลินิกเอกชน

เนื่องจากหญิงตั้งครรภ์หลายคนไม่ทราบสิทธิการรักษาของตนเอง จึงมีบริการให้คำแนะนำด้านสิทธิการรักษาทั้งการฝากครรภ์ และสิทธิการรักษาทางทันตกรรม รวมถึงสิทธิอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาที่โรงพยาบาลโพนทองพบส่วนหนึ่งคือ หญิงตั้งครรภ์ที่ฝากครรภ์ที่คลินิกเอกชน จะไม่ได้รับการตรวจฟัน และไม่ทราบความจำเป็นในการดูแลรักษา ดังนั้น ทีม MCH Board ซึ่งมีภาคส่วนคลินิกเอกชน เข้าร่วมจัดประชุมร่วมกัน และมีข้อตกลงให้หญิงตั้งครรภ์ที่จะคลอดที่โรงพยาบาลโพนทองจะต้องขึ้นทะเบียนฝากครรภ์และตรวจฟัน และคลินิกเอกชนให้ความร่วมมือในการบันทึกประวัติการฝากครรภ์ในสมุดสีชมพูที่หาโรงพยาบาลจัดสรรให้

เพิ่มการคัดกรองสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์โดยเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใช่ทันตบุคลากร การดำเนินการคัดกรองจึงมีทั้งเชิงรุกโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดกับประชาชน โดยอสม. 1 คน ดูแลใน 10 ครอบครัว อสม.จึงมีบทบาทเชิงรุกในการค้นหาหญิงตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงสุขภาพช่องปาก และส่งต่อหญิงตั้งครรภ์เพื่อรับการรักษิตตามความเหมาะสมกับความเสี่ยงของแต่ละบุคคล รวมถึงช่วยติดตามต่อเนื่องและกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพให้เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น

นอกจากนี้การคัดกรองสุขภาพช่องปากโดยบุคลากรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น พยาบาลฝากครรภ์ มีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากเป็นกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ที่มีโอกาสพบหญิงตั้งครรภ์ตั้งแต่ครั้งแรกและอีกหลายครั้ง มีบทบาทในการกระตุ้นให้หญิงตั้งครรภ์เห็นความสำคัญของการมีสุขภาพช่องปากที่ดี และให้คำแนะนำเบื้องต้นแก่หญิงตั้งครรภ์ รวมถึงให้ความมั่นใจแก่หญิงตั้งครรภ์ในการเข้ารับบริการทางด้านทันตกรรม

ประโยชน์อีกด้านจากการคัดกรองสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ ทำให้ทันตบุคลากรสามารถจัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดการปัญหาสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ในแต่ละราย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนพื้นฐานของทรัพยากรที่มีจำกัดโดยเฉพาะด้านกำลังคน ในหญิงตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงปานกลางถึงต่ำ ซึ่งมีความซับซ้อนของโรคน้อยสามารถรับบริการจากทันตภิบาลได้ ในขณะที่หญิงตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงสูงจะถูกส่งต่อให้รับการรักษาโดยทันตแพทย์

การสร้างความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ เครือข่ายและบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง

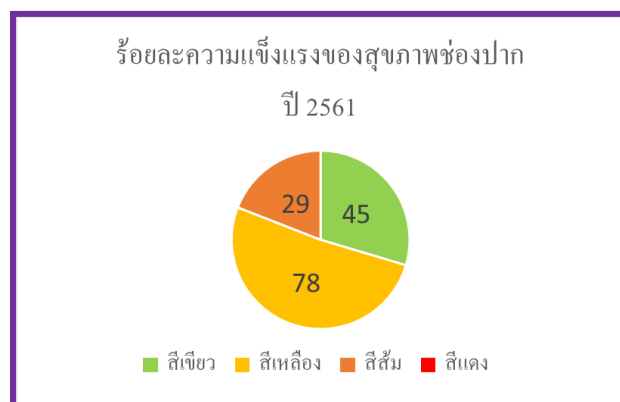
โรงพยาบาลโพนทองมีแผนการสร้างความรู้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประชาชน ชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้บริหารโรงพยาบาลและผู้บริหารส่วนท้องถิ่น โดยดำเนินการในรูปแบบบูรณาการกับงานส่งเสริมสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์ในกลุ่มงานอื่นเสมอ

แนวทางการคัดกรองความเสี่ยงสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์สำหรับทันตแพทย์

code	เกณฑ์	การจัดการ
เขียว	ฟันดี สะอาด ไม่มีฟันผุ มีอนามัยช่องปากที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> - Core package (ตรวจ ฟีกแปรงฟัน ขูดหินปูน) - ติดตามผล 1-2 ครั้งปี (ครั้งแรกเด็กอายุ 1.5 เดือน พร้อมการตรวจหลังคลอด)
เหลือง	ฟันผุเล็กน้อย ยังไม่เป็นรูชัดเจน เศษอาหารยัง) (ไม่ติด มีหินปูนเล็กน้อยถึงปานกลาง	<ul style="list-style-type: none"> - Core package - นวัตกรรมรักษาโดยเฉพาะช่วงไตรมาสที่ 2
ส้ม	ผุเป็นรู มีเศษอาหารติด มีหินปูนมาก	<ul style="list-style-type: none"> - Core package - การนวัตกรรมรักษาโดยเฉพาะช่วงไตรมาสที่ 2 - การประเมินพฤติกรรมและทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากตนเอง - ติดตามให้มารับการรักษาเพื่อกำจัดสาเหตุการเกิดโรค
แดง	Emergency เช่น ปวด swelling and pain Abscess bleeding รอยโรคก่อนมะเร็งรอยขาว รอยแดง แผลเรื้อรังเกิน2wk ตุ่มก้อน	<ul style="list-style-type: none"> - การรักษาบำบัดทางทันตกรรมฉุกเฉิน - Core package - การนวัตกรรมรักษาโดยเฉพาะช่วงไตรมาสที่ 2 - การประเมินพฤติกรรมและทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากตนเอง - ติดตามให้มารับการรักษาเพื่อกำจัดสาเหตุการเกิดโรค

ที่มา : โครงการมหัศจรรย์ วัน เพื่อลูกรักฟันดี 1000 เครือข่ายบริการสุขภาพโพชนทอง จ.ร้อยเอ็ด

แนวทางการคัดกรองความเสี่ยงสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์สำหรับอสม.

กิจกรรมส่งเสริมป้องกันตามความเสี่ยง	
สีแดง : เจ็บปวดฟันฉุกเฉิน อันตราย บวม เป็นหนอง มีรอยโรคในช่องปาก แผลเรื้อรัง	รีบส่งต่อให้เข้ารับการรักษาโดยเร็วที่สุด
สีส้ม: ฟันผุใหญ่ ฟันคุดที่ผุ เป็นอันตรายต่อฟันข้างเคียง ครอบจุกลินทรีย์และหินปูนสะสมหนา ฟันโยก	ให้ความรู้เรื่องโรคในช่องปาก อันตรายที่อาจเกิดขึ้น กระตุ้นให้เข้ารับการรักษาทางทันตกรรม
สีเหลือง: ฟันเริ่มมีปัญหา มีหินปูน เหงือกอักเสบ ฟันผุเล็กน้อย	เสริมพลังฝึกทักษะการดูแลสุขภาพช่องปาก แปรงฟัน การบริโภคน้ำ
สีเขียว: ฟันดีสะอาด เหงือกแข็งแรง	ชื่นชม สนับสนุนให้ทำต่อไป ให้เป็นต้นแบบของชุมชน

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางแก้ไข
จากการสอบถาม หญิงตั้งครรภ์ส่วนมากไม่ได้รับการถาม/คัดกรองเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก	มีแผนให้ความรู้เกี่ยวกับหญิงตั้งครรภ์กับการดูแลสุขภาพช่องปาก แจกที่แผนกฝากครรภ์ให้อ่านขณะที่นั่งรอเข้าพบแพทย์
ผู้ป่วยบางรายที่มีวุฒิภาวะยังน้อย ให้ความรู้ สอนการแปรงฟันและลงมือปฏิบัติ แล้วนัดมาทำการรักษา แต่ก็ยังสุขภาพช่องปากไม่ดี ยังมีคราบจุลินทรีย์เยอะเหมือนเดิม	ส่งต่อ อสม.ท. ประจำหมู่บ้าน ดูแลเป็นรายบุคคลมีแผนให้ความรู้เกี่ยวกับหญิงตั้งครรภ์กับการดูแลสุขภาพช่องปาก แจกที่แผนกฝากครรภ์ให้อ่านขณะที่นั่งรอเข้าพบแพทย์
วันที่มีเจ้าหน้าที่น้อย ทำให้การทำงานล่าช้า	จัดระบบการให้บริการที่กระชับและรวดเร็วยิ่งขึ้น
เริ่มระบบงานใหม่ ผู้รับผิดชอบANCคนใหม่	ประชุม ปรึกษาหารือ และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
หญิงตั้งครรภ์มารับบริการที่ห้องฟัน 10 นาที ก่อนพักเที่ยง	ให้หญิงตั้งครรภ์มารับบริการที่ห้องฟันก่อน ในขณะที่รอเข้าพบหมอสูติ-นรีเวชกรรม